

Örlogsvarfvet i Karlskrona

Ett paket med redaktör Sven Fägerstrand, Norrköping — tidigare medarbetare i "Sydöstran" — som avsändare damp för en tid sedan ned på mitt skrivbord.

Paketet innehöll en hel årgång av Ny Illustrerad Tidning, omfattande 53 nummer för år 1876.

"Tidningen utgifves hvarje lördag, prenumerationspris 12:— kronor årgången, lösnummer 30 öre. Ansvarig utgifvare och redaktör Harald Wieselgren."

Om denna tidning kan man i Svensk

Uppslagsbok läsa — "Ny illustrerad tidning, veckotidskrift, utg. i Stockholm 1865—1900. Bland red. märkes H. Wieselgren (1866—79), E. Beckman (1880—83) och O. Granberg (1886—1900). Bland medarbetarna voro flera av tidens mera framstående förf. och konstnärer. Den innehöll biografier, poem, berättelser, populärvetenskapliga uppsatser, politiska översikter och teater-, konst-, musik- och litteraturöversikter."

I nr 29 den 15 juli 1876 fann jag nedanstående artikel om Örlogsvarfvet i Karlskrona jämte bild. A. M.

Utanför Blekinges kust sträcker sig en kedja af stora öar, bakom hvilka bildas en så förträfflig redd, att man må söka vida omkring jordens kuster, innan man finner någon dermed jämförlig. Utom att der är djupt nog för de största skepp att inlöpa, ankra, skyddas för storm och sjö, eller att lasta och lossa i all säkerhet, leda dit äfven flera inlopp för mindre djupgående fartyg, och ett obegränsadt antal af alla slags- krigs- eller handelsfartyg finna utrymme nog på en utsträckning af en svensk mil i öster och vester samt på sina ställen hälften så stor bredd emellan de större öarna och fasta landet.

Midt på denna redd ligger en grupp af smärre öar och holmar, på hvilka Karlskrona stad och örlogsvarf började anläggas för snart 200 år sedan. Under de krig konung Karl XI förde emot Danmark, hade nämligen erfarenheten visat, att svenska örlogsflottans stationerande i Stockholm icke var fördelak-

tigt. Derför gafs åt amiral Wachtmeister år 1678 i uppdrag, att uppsöka en plats vid blekingiska kusten, hvarest flottan kunde förläggas utan att utsättas för öfverrumpling.

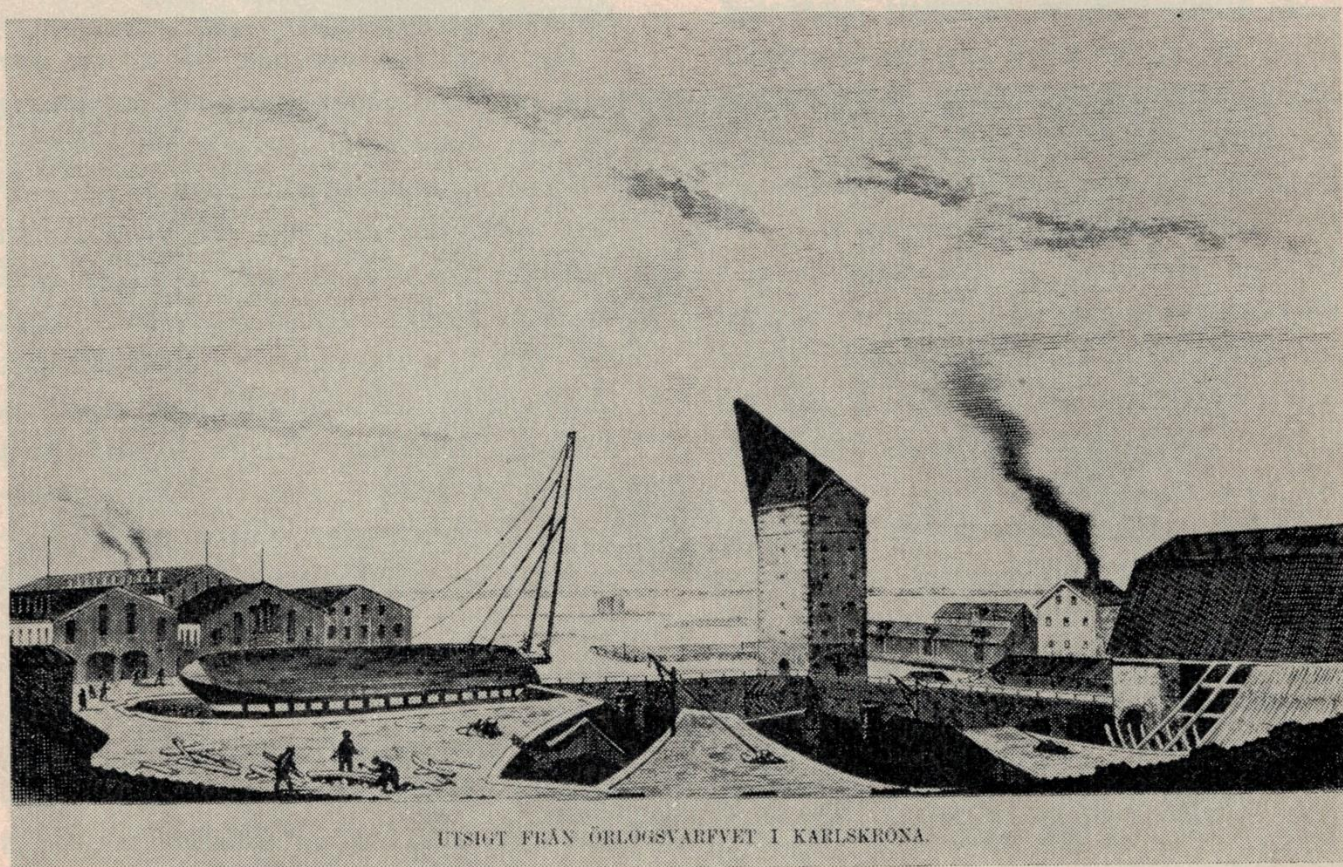
Det berättas, att han då af ett par häktade Nettraby-bönder fått anvisning på den ypperliga hamnen vid Trossö, hvilken ö med 6 närliggande små öar och 8 holmar utgjorde ett $\frac{3}{8}$ hemman i Augerums socken och tillhörde derå bosatte bonden Vittus Andersson, samt att flottan samma höst infördes att öfvervintra i den säkra hamnen norr om Trossö, emellan Tantarholmen och Hästö, på hvilken senare några förråds- hus då uppbyggdes, ehuru de följande år flyttades till Trossö södra strand, der plats för ett varf under tiden blifvit utsedd, och början gjord till dess anläggande.

Vid den undersökning af lägenheter, som på nyåret företogs af flottans amiraler, var franska sändebudet Feuquieres

dem följaktig, hvarom han i ett bref d. 5 februari 1679 berättar: "Vi hafva sett en basin, betäckt af en lång och smal ö i form af en halfmåne, som lemnar tvänne inlopp vid alla vindar, och hvilken kan rymma ett oräkneligt antal skepp i full säkerhet, med tillräckligt djup och utom kanonhåll från hvarje land, der fienden kunde fatta posto. Man vill bygga en stad der bredvid på ett ställe, som är lätt att befästa, och ditflytta innevånarne från staden Ronneby." Det synes att här är fråga om basinen emellan Trossö, Lindholmen och Söderstjerna (då kalladt Söderskären), hvilket nu utgör varfvets hamn.

Konung Karl XI:s dagbok upptager, att han den 18 nov. 1679 besåg flottan vid Aspesand, och han lär vid samma tillfälle besökt Trossö samt, då han träffade egaren, yttrat: "Vi vilje bygga en stad på din ö och lägga vår flotta der", men erhöll af Vittus endast korta och ohöfliga svar. Kort derpå skall bonden

blifvit häktad och insatt på Karlshamns kastell såsom anklagad, att hafva genom falska eldar förvillat seglare, för att få dem att stranda på sin ö, och under tiden började anläggandet af så väl varf som stad efter den plan grefve Dahlberg uppgjort på grund af den genom baron Stuart utförda "Geometrisk grundritning av Tråsöön med der omkring ligande hålmar". Stadens gator och kvarter utstakades af grefve Dahlberg, hvilket på de då tätt skogbeväxta bergåsarna icke torde varit någon lätt sak; kronans magasin anlades vid Kungsbron, bageri öster om Stumholmsbron, samt kruthus på holmarna; och stadens privilegier utfärdades 1680. Sedermera ingick Vittus på hemmanets försäljning, flyttade till Listerby eller Silltorp, men måste söka hos K. m. att få någon ersättning för sina öar, hvilken först 1686 gafs honom genom uppgörelse med landshöfding Sjöbladh om 1000 daler silfvermynt i ett för allt. Vittus' "wyrd-

UTSICHT FRÅN ÖRLOGSVARFVET I KARLSKRÖNA.

ningsstuga" qvarstod sedan till år 1773 vid Vittusgatan på den plats, der elementar skolan då uppfördes, och en del af hans fiskarstuga utgör stenfot till ett hus mera ostligt.

Men det var ännu icke afgjort, att flottan skulle få qvarblifva och anläggningen fortsättas, ty detta motarbetades både inom och utom riket. Ronneby innebyggares motsträfvighet att hitflytta afhjelpes dels genom stränga befallningar, dels genom ökade förmåner. Men under många år måste man skydda sig från främmande flottor genom att förstärka de från början grundlagda fästena Kungsholmen och Drottningsskär, förlägga skeppen emellan dessa skansar, tillstänga inloppet till hamnen samt lägga fartygen så långt från hvarandra, att icke alltför stor skada måtte ske, om elden kom lös; ty eldsvådor och äfven mordbrandsanläggningar förekommo flera gånger, utländska spioner upptäcktes och en mängd folk borttrycktes af "en stark sjukdom". Deraf togs anledning att få flottan förflyttad från Karlskrona, så att amiralerna måste derom afgifva sitt betänkande, hvarvid bibehållandet af stationen 1699 tillstyrktes med en stor mängd ganska beaktansvärda skäl, dem det vore för vidlyftigt att här upprepa, likasom de många försök, som af Danmark gjordes att landstiga, eller att från landsidan eröfra och förstöra Karlskrona. De fästen som då och 1778 vid krigets utbrott påbörjades på Björkholmen, Drottninghall, Getskär, vid sjukhuset, Hvita krog m. fl., hafva af brist på tillgångar aldrig fullbordats.

Imellertid fortgick verksamheten på varfvet, så att det första skeppet gick der af stapeln 1686, byggt af virke fäldt på dessa öar; men det påstås att en fre-gatt dock först blifvit bygd å Vämö och

haft sin stapel vid reparebanan på Tyska bryggjar-landet.

Gamla dockan utstakades 1716 efter Polhems plan och öppnades 1724, då den var 198 fot lång, och 18 fot djup från vattenytan, utsprängd i ett berg på Lindholmen; men den har sedan år 1861 blifvit betydligt förstörad. En docka befanns dock snart otillräcklig för de många skeppen, hvarför direktör D. Thunberg uppgjorde en storartad plan, att skaffa plats för flera dockor genom afstängande af Petter Jungs vik emellan Björkholmen och vestra udden af staden, hvarest 110 små tomter inköptes af der bosatta arbetare och fiskare, för att få plats till anläggande af "Nya dockan". Sedan afstängandet börjats 1760, utpumpades vattnet ur den stora och djupa viken 1762 med väderqvarnar, och midt i sundet uppfördes på en liten klippa den stora mastkranen af sten. Planen var att på hvardera sidan om den afdelade den torra hafsbotten till ett "svajningsrum" med 5 dockor, liknande fingararna på en utbredd hand. Mellanväggen till båda afdelningarna uppfördes, och den östra delen har efterhand blifvit färdig, så att dess 5 dockor här kunna presenteras i afbildning. Den 1:a om 202 fots längd grundlades år 1775 och har ett högt tak på stenpelare, likasom den 2:a dockan äfven hade, tills den 1865 förlängdes. De 3 återstående gjordes 210 fot långa, men hela vestra delen af havsviken ligger ännu tom och öde med sin botten öfver 20 fot under hafsytan. Andra anläggningar ha deremot företagits på den inköpta delen af Nya dockan. Gamla varfvet har nämligen en så stor utsträckning, att man, för att besöka dess spridda verkstäder, från artillerigården till repslagarebanan, gamla dockan, smedjorna, gjuteriet, snickareverkstaden,

Forts. på nästa sida

Forts. från föreg. sida

tackelkammaren och tunnbindareverkstaden, måste vandra 9000 fot; därför har man varit betänkt på att förflytta de viktigaste verkstäderna i ett hus nära dockorna, och år 1872 der utstakat samt med stor möda lagt grunden till den nu fullbordade "nya ,verkstadsbyggnaden" hvars mellersta del är 410 fot lång, innehållande en stapelbädd, (der korvetten Disa hunnit blifva nästan färdigbygd till

skrofvat), omkring hvilken plats är beredd för ånghammare, smedjor, filverksstad, snickareverkstäder, jernförråd samt ett kontor, i hvilka gas- och vattenledningar införts. Medelst jernspår ställas dessa verkstäder i förbindelse med den vid inloppet till dockbasinen i vinter uppresta jernkran, som reser sitt hufvud 127 fot öfver hafsytan och synes jämte det af Owen anlagda pumpverket och verkstadens norra gafvel m. m. på åtföljande afbildning af nya dockan.